

Γριτσόπουλος, Τ., *Η εκκλησία της Πελοποννήσου μετά την Άλωση*, Αθήνα 1992, σ. 309-310. Γριτσόπουλος, Τ., «Τα μοναστήρια της Αρκαδίας», *Πελοποννησιακή Πρωτοχρονιά*, 1965, σ. 180-81. Καρβέλας, Γ.Δ., «Η ίδρυσις εν Κατεζαίς της Πελοποννησιακής Γερουσίας», *Χρονικά των Αρκάδων*, τ. Α', 1959, σ. 106-107. Λέκκος, Ε., *Τα μοναστήρια του Ελληνισμού: Ιστορία-Παράδοση-Τέχνη*, τ. Β', Αθήνα 1998, σ. 81. Μουτσόπουλος, Ν., «Αι παρά την Τρίπολιν μοναί Γοργοεπικού, Βαρσών και Επάνω Χρέπας από αρχιτεκτονικής ιδίως απόψεως», *ΕΕΒΣ* 29 (1959) 390-445. Παπαδόπουλος, Αλέξανδρος, μπρ., «Τα Μοναστήρια της Μαντινείας», στον τόμο *Ιστορία της Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνουρίας*, Αθήνα 2000, τ. Β', σ. 249-264. Μιχαλόπουλος, Α., *Ο Άγιος Νικόλαος Κατεζών και η Πρώτη Εθνοσυνέλευσις*, Αθήνα 1974, σ. 9-47. Σαραντάκης, Π., *Αρκαδία: Τα μοναστήρια και οι εκκλησίες της Οδοιπορικό 10 αιώνων*, Αθήνα 2000, σ. 81-83.

Καλυμμαύκιον, Καμελ(λ)αύκιον, Καμιλ(λ)αύκιον, Καλυμμαύχι.

Όρος που χρησιμοποιείται για να δηλώσει το διακριτικό, σήμερα, των κληρικών της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας μέλαν, κυλινδροειδές κάλυμμα της κεφαλής, που απολήγει σε γείσο. Διάφορες θεωρίες έχουν διατυπωθεί για την προέλευσή του και έχουν δοθεί ποικίλες ερμηνείες.

Στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες οι κληρικοί φορούσαν χωρίς καμιά διάκριση ένα από τα καπέλα της εποχής, όπως τον πύλο (ή σκούφο) ή άφηναν την κεφαλή τους ακάλυπτη, όπως δείχνουν τα αρχαία μνημεία. Κατά τη διάρκεια της κυρίως βυζαντινής εποχής παρατηρείται η γενίκευση της χρήσης του αρχαιότερου «φακεωλίου» ή «φακεωλίδος». Συνυπήρχαν όμως και τα διάφορα είδη πύλων, πυραμιδοειδών (καλούμενων κατά την τουρκοκρατία και «περιστερών»), μαλακών και σκληρών, τα οποία προσέλαβαν σχήματα και ονόματα και φέρονταν από λαϊκούς και κληρικούς -από τους τελευταίους, με συντηρητικότερη μορφή. Πλην των πύλων αυτών χρησιμοποιείτο επίσης και ο βυζαντινός «πέτασος» ή «σκιάδιον», που διατήρησε το παλαιό του σχήμα, αλλά προσέλαβε πλατύτατο γύρο (Συμεών Θεσσαλονίκης, *Περί τῶν ἱερῶν χειροτονιῶν*, PG 155:396B-C). Η σκιάδοφορία των Ανατολικών κληρικών μαρτυρείται από ανάγλυφα του Αγίου Πέτρου, όπου παριστάνεται η περίφημη πομπή της συνόδου της Φερράρας. Οι μοναχοί φορούσαν το κουκούλιο. Από τον συνδυασμό της φακεωλίδας και του κουκουλίου προήλθε το επανωκαλύμμα ή επιρριπτάριο (βλ.λ.) των αγάμων κληρικών. Κατά τη διάρκεια της τουρκικής κατάκτησης οι Πατριάρχες μιμούμενοι το παράδειγμα του πρώτου μετά την Άλω-

ση Πατριάρχη, του Γενναδίου Σχολαρίου, στον οποίο ο Μωάμεθ Β' έδωσε ως προνόμιο το «σκιάδιον», σκιάδοφορούν μέχρι το 1669, οπότε και τους αφαιρείται το δικαίωμα αυτό. Φέρουν πλέον τον παλαιότερο σκούφο ή «σκουφίαν», η οποία μετονομάστηκε σε «καλπάκιον», μέλανος κυρίως χρώματος, που έφερε στη βάση του διακοσμητική λευκή λωρίδα (κασμπασί) με σταυρούς ή εικο-

νίδια. Σύμφωνα με τον Γ. Σωτηρίου, ο κυλινδρικός αυτός σκληρός πύλος προσέλαβε αργότερα τον άνω γύρο ή κατ' επίδραση των τουρκικών καλπακίων ή λόγω της συνένωσης του σφαιροειδούς πύλου (καλούμενου επίσης καλπακίου) και του κυλινδρικού πύλου, ενώ είναι άγνωστο πότε και γιατί μετονομάστηκε σε «καλυμμαύχιον», όνομα που προσδιορίζει μόνον το κάλυμμα της κεφαλής των κληρικών.

Ο Π. Παπαεωαγγέλου θεωρεί ότι κατά τους βυζαντινούς χρόνους όχι μόνο δεν είχε το σημερινό σχήμα του, αλλά σε διάφορες μορφές του το φορούσαν όλοι, βασιλείς, λαός, μοναχοί και σπανίως οι κληρικοί, οι οποίοι προτιμούσαν τα σκιάδια και τα φακεώλια. Την ίδια περίπου άποψη ως εδώ ενστερνίζεται και ο Τ. Κόλιας, ο οποίος αναφέρει ότι κατά τη βυζαντινή εποχή «καμελαύκιον» σήμαινε γενικά το «καπέλλο», τον «πίλον» ή το «πιλίδιον», το «σκιάδιον», που μπορούσε να φοριέται από τον καθένα, και έτσι ανάλογα με τον φέροντα και την ιδιότητά του ήταν το σχήμα και η ποιότητά του: «(καμελαύκιον) λευκόν, ... πράσινον, εις τὰς λοιπὰς χροὰς ... ἐκ τῆς βασιλίδος πορφύρας...» (*Achmetis Oneirokriticon*, εκδ. F.Drexler, Leipzig 1925, 169, 6ff). Όμως πολύ αργότερα, στους τελευταίους βυζαντινούς αιώνες, διαπιστώνεται η χρήση της λέξης για να προσδιορίσει το κάλυμμα της κεφαλής των ιερωμένων, για να φτάσουμε σταδιακά στη σημερινή σημασία του καλυμμαυχίου. Ο περίπου σημερινός τύπος του, κατά τον Π. Παπαεωαγγέλου, εμφανίζεται

για πρώτη φορά στη Δύση κατά τον 15^ο αι., εξελίχθηκε σταδιακά και έγινε κάλυμμα των δικαστικών. Γύρω στα τέλη του 18^{ου} αι., που ήταν πλέον και επίσημο κάλυμμα τους, με τη γενικότερη προσέγγιση της κληρικής προς την αρχοντική και δικαστική αμφίεση, οι κυλινδροειδείς πύλοι των κληρικών εξομοιώθηκαν με εκείνους των Δυτικών. Έτσι το καλυμμαύχιον φορούν από τις αρχές του 19^{ου} αι. έγγαμοι και άγαμοι κληρικοί, με τη διαφορά ότι των εγγάμων φέρει λευκή ταινία στη βάση του, διαφοροποίηση η οποία καταργήθηκε στα μέσα της ίδιας εποχής, ενώ είναι γεγονός ότι αρκετοί ιερείς, εν αντιθέσει με τους επισκόπους, σύμφωνα με τον Γ. Σωτηρίου, συνέχισαν να φορούν την «περιστέρα» τους, τον κωνικό δηλαδή πύλο των βυζαντινών χρόνων, με αποτέλεσμα μερικοί επίσκοποι να φτάσουν μέχρι αφορισμού για να τους μεταπέισουν. Ε.ΒΛ.

Βιβλιογραφία:

Βλαχοπούλου, Ελένη, «...άμφια χάριν έχουσι θεϊαν...» *Τα άμφια της ελληνορθόδοξου Εκκλησίας*, Αθήνα: Στρατηγικές εκδόσεις Ι. Φλώρος 2012 (όπου και εκτενής βιβλιογραφία). Παπαδόπουλος, Α.Α., «Καμελαύκιον», *ΕΕΒΣ* 5 (1928) 293-299. Παπαεωαγγέλου, Π., *Η διαμόρφωσις της εξωτερικής εμφανίσεως του ανατολικού και ἰδία του ελληνικού κλήρου*, Θεσσαλονίκη 1965. Σωτηρίου, Γ., «Περί της εξωτερικής περιβολῆς των κληρικῶν», *ΠΠ* 3 (1919) 237-247, 359-370, 452-460, 546-551.

Καμαράδος, Νηλεύς. Ο Νηλεύς Καμαράδος γεννήθηκε το 1847 στο Διπλοκίονιο (Μπεσικτάς) του Βοσπόρου και μεγάλωσε στο Μέγα Ρεύμα. Καταγόταν από τη Χίο, απ' όπου ο παππούς του Χατζή-Κωνσταντής και ο πατέρας του Αντώνιος διέφυγαν από τη μεγάλη σφαγή του 1822 και κατέφυγαν στη Ρωσία, ενώ τελικά μετά την επανάσταση εγκαταστάθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (διατηρώντας παράλληλα και τις εμπορικές δραστηριότητές τους στην Οδησό). Από την παιδική του ηλικία είχε προσκολληθεί στο αναλόγιο της Εκκλησίας των Ταξιαρχών του Μεγάλου Ρεύματος και αφιερώθηκε στη σπουδή της εκκλησιαστικής μας μουσικής με δάσκαλο τον διαπρεπή ιεροψάλτη Γεράσιμο Κανελλίδη, ονομαστό για την απaráμιλλη ευστροφία της φωνῆς του και τη γόνιμη μουσική του φαντασία. Αργότερα είχε δασκάλους τους θεωρητικούς της βυζαντινῆς μουσικής Παναγιώτη Κηλιτζανίδη, Ιωάσαφ τον Ρώσο και τον ιερέα Κυριακό Φιλοξένη. Αφοσιώθηκε με μεγάλη επιμέλεια στη με-

λέτη της θεωρίας της Βυζαντινῆς Μουσικής, αλλά και στην εκμάθηση της ευρωπαϊκής και αραβοπερσικής φωνητικής και ενόργανης μουσικής. Ήταν κάτοχος της θεωρίας του κλειδοκυμβάλου και της αρμενικής μουσικής γραφῆς (σύστημα Αμπαρτσούν), την οποία διδάχθηκε από τον διάσημο ανακτορικό μουσικό Λεβόν Χαντζιάν.

Η θεωρία της μουσικής ήταν σαφώς το γνωστικό πεδίο όπου ο Καμαράδος διακρίθηκε. Όπως παρατηρεί σχετικά και ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, «πρῆμνευε και κατενόει τον Αριστόξενον, τον Ευκλείδη, τον Πυθαγόραν και όλους τους μουσικοφιλοσόφους, όπερ ου παντός σοφού και μουσικολόγου ἴδιον. Η θεωρία της μουσικής, ἦτο δ' αὐτόν η μοναδική του απασχόλησις και εις τον έρωτα τούτον συνεκέντρωσεν όλην την θαλεράν νεότητά του, όλας τας δυνάμεις του, όλην την ενέργειαν της ζωῆς του, όλην την ύπαρξιν του [...] Ειργάσθη μόνος του, ενώ εις άλλον τόπον θα ἦτο έργον συνεργασίας πολλῶν μουσικολόγων και ουδέποτε έργον ενός ανθρώπου. Αφιέρωσεν εαυτόν εις το έργον τούτο και ανεδείχθη εν τη ερευνῇ της ημετέρας μουσικής ο σύγχρονος Βαλάσιος ο ιερεύς, ο σύγχρονος Χρύσανθος ο εκ Μαδύτου. Η εργασία του Καμαράδου εγένετο με συνεχείς πεντηκονταετείς αγρυπνίας και μελέτας».

Από το 1865 δραστηριοποιήθηκε και ως ιεροψάλτης αλλά και ως δάσκαλος στη σχολή του Μουσικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. Όπως έχει ήδη παρατηρηθεί, «ο Νηλεύς Καμαράδος ήταν για το Μουσικό Σύλλογο ο πολυτιμότερος συνεργάτης, ο κυριώτατος παράγων, τούτ' αυτό η ψυχῆ όλης της μουσικής εργασίας και κινήσεως του. Ουδέν συνεζητείο τεχνικόν και δυσχερές θέμα, ουδέν επ' αυτού απεφασίζετο, αν μη εζητείο η γνώμη του Καμαράδου, γνώμη βαρύνουσα και επιπλέουσα πάντοτε». Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη είναι και η όλη θεωρητική εργασία του στην κατά το έτος 1881 Μουσική Επιτροπή που συνέστησε ο Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ', όπου καθοριστικά συνέβαλε στο μείζον περί των διαστημάτων ζήτημα. Έκτοτε μετείχε ανελλιπώς σε όλες τις μεταγενέστερα συσταθείσες ανάλογες Μουσικές Επιτροπές του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Ασχολήθηκε επίσης με το ζήτημα του τονικού, όπως τον χαρακτήριζε, ρυθμού της Βυζαντινῆς Μουσικής, ενώ πρώτος έκανε λόγο

και για τη λεγόμενη διπλή συνηχητική γραμμή. Ο εγγονός του και βιογράφος του Γεώργιος Καμαράδος ισχυρίζεται ότι πρώτος συνέλαβε την ιδέα για την κατασκευή του λεγόμενου Παναρμόνιου Ψαλτηρίου, ενός υποβοηθητικού για τη διδασκαλία και εκμάθηση της Βυζαντινής Μουσικής οργάνου, που έγινε αργότερα ευρύτερα γνωστό από ανάλογη εργασία του (μαθητού του Νηλέως) Κωνσταντίνου Ψάχου.

Αλλά και στην Εκκλησιαστική Μουσική Σχολή, όπου επί 25 περίπου χρόνια δίδαξε, άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις. Ο μαθητής του Κ. Ψάχος έγραψε ότι η Μουσική Σχολή «εις τον Καμαράδον οφείλει την πρόοδον και την προαγωγήν της. Τακτικός μέχρι ψυχώσεως εις το καθήκον, διδάσκαλος δ' απάραμιλλος, ουδέν παρέλειπεν, ίνα δια της λεπτολόγου διδασκαλίας του αναδείξη μαθητάς ικανούς εν τω ψάλλειν και τη τέχνη». Ο δε ιστορικός Γεώργιος Παπαδόπουλος περιέγραψε γλαφυρά την κατά ένα μάθημα του Καμαράδου δραματιζόμενη συνήθως σκηνή: «Εντυπών εις τους του διδασκομένου τους τόνους του διατονικού γένους, τας υφέσεις και διέσεις του χρωματικού και τα διαστήματα του εναρμονίου γένους. Ητο μία μεταρσίωσις από του δωματίου της παραδόσεως εις τα περιλαμπή ανάκτορα του Μουσικού Πανθέου. Με τα νάματα της μουσικής τέχνης επότιζε και εθέρμαινε τα στήθη των μαθητών, μεταδίδων αφθόνως ό, τι έμαθε, μη αποκρουσάμενος τον πλούτον της μουσικής επιστήμης. Ενθουσιώδεις συνέρρεον εις ακρόασιν ου μόνον οι μαθηταί του, αλλά και Ιεράρχαι και οι Διευθυνταί και καθηγηταί της Μεγαλωνύμου του Γένους Σχολής, υπό την φιλόξενον στέγην της οποίας ελειτούργει η Μουσική Σχολή, θελγόμενοι από της ίλιγγος των μουσικών γνώσεων αυτού». Ονομαστοί μαθητές του Νηλέως Καμαράδου ήταν μεταξύ άλλων οι Βασίλειος Καμαράδος (υιός του), Κωνσταντίνος Ψάχος, Νικόλαος Βλαχόπουλος (γαμπρός του), Ευστάθιος Τιμωνίδης, Κωνσταντίνος Μπεκιάρης, Γεώργιος Πρωγάκης, Νικόλαος Αντωνίου, Δημήτριος Βαφειάδης, Δημήτριος Βουτσινάς, Θεοδόσιος Γεωργιάδης, Ρίζος Γεωργιάδης, Ιωάννης Δούκας, Διονύσιος ο ιερομόναχος, Σταμάτιος Ζωγράφος, Αλέξανδρος Καρπατσόγλου, Μάρκος ιερομόναχος Μεγαρεμμιώτης, Αρίσταρχος Μακρίδης, Ιωάννης Παλλάσης,

Κωνσταντίνος Παπαδόπουλος, Σωκράτης Παπαδόπουλος, Ιωάννης Παναγιωτάκης, Σωτήριος Παγκαλος, Αντώνιος Σύρκας, Δημήτριος Φωκαεύς, Μιχαήλ Χατζηθανασίου.

Ως ιεροψάλτης ο Καμαράδος διακρίθηκε για το «ίδιον» (ιδιαίτερο) ψαλτικό ύφος του, που αποτέλεσε «σχολή». Έψαλλε πολλά χρόνια σε διάφορους ναούς της Πόλης και τελικά στον Άγιο Νικόλαο στον Γαλατά, όπου διετέλεσε και χοράρχης. Διατηρούσε πάντοτε πολυμελή χορό, εξοπλισμένο ρυθμικά και συγκροτημένο από τους μαθητές του. Τα κερουβικά, τα Δοξαστικά, τα Ιδιόμελα, και τα άλλα τροπάρια, εκτελούμενα από τον χορό του κατά τις Δεσποτικές και τις εκκλησιαστικές πανηγύρεις, προκαλούσαν μεγάλη συγκέντρωση εκκλησιασματος. Από όλα τα σημεία της Πόλης έσπευδαν ν'απολαύσουν τα μελίρρυτα μουσουργήματά του, που διεκρίνοντο για τη θαυμάσια ευρυθμία, χάρη και γλαφυρότητα.

Το μουσικό του έργο παραμένει στο μεγαλύτερο ποσοστό του ανέκδοτο. Από τα πιο γνωστά του μαθήματα είναι τα λεγόμενα «πεντάπηχα» *Κύριε ελέησον* και το «Δύναμις» του τρισαγίου Ύμνου. Για τα ανέκδοτα μουσουργήματα του Νηλέως, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος γράφει ότι «κρίνονται, ως δείγματα εξόχου μουσικής τέχνης και μουσικού ταλάντου» και ότι «η φιλοτιμία και το καθήκον των μαθητών του μακαρίτου δεν θ' αφήση τα μουσουργήματα αυτά υπό τον μόδιον». Μετά τον θάνατο του μουσικοδιδασκάλου, το μουσικό του αρχείο περιήλθε στον γαμπρό και μαθητή του, Νικόλαο Βλαχόπουλο, ο οποίος ανέγραψε, ταξινόμησε και εμπλούτισε το υπάρχον υλικό. Κι επειδή ο αείμνηστος μουσικοδιδάσκαλος είχε τη νοσηροπία να μεταλαμπαδεύει τα μουσικά του φώτα σε όσους ζητούσαν την επιστημονική του συνδρομή, ένα μεγάλο μέρος από το έργο του και ιδιαίτερα οι μελέτες του για τη θεωρία της μουσικής διέρρευσαν και χάθηκαν. Αλλά και αυτό που πέρασε στα χέρια του Ν. Βλαχοπούλου, ο οποίος επίσης ακολούθησε την ίδια τακτική με τον δάσκαλό του, «της αφειδούς συνδρομής προς τους αιτούντας», βρισκόταν μέχρι πρότινος αφημένο στην τύχη του, μέσα σ' ένα κιβώτιο, χωρίς να είναι γνωστό το ακριβές περιεχόμενό του ή ποια επίδραση είχε ο χρόνος που πέρασε πάνω στα χειρόγραφα.

Ευτυχώς, το 1996 το αρχείο του Νηλέως Καμαράδου (που αποτελείται από εκκλησιαστικά μέλη και κείμενα, χειρόγραφα συνθέσεις, μουσικά βιβλία και περιοδικά, μεταξύ των οποίων και 20 μουσικά χειρόγραφα, χρονολογούμενα από τις αρχές του 19^{ου} αι.) περιήλθε στη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας «Λίλιαν Βουδούρη» [βλ. <http://digma.mmb.org.gr/Collection.aspx?cid=7>]. Έτσι αυτό το αρχείο, που αποτελεί σημαντικό τεκμήριο της δραστηριότητας των Ελλήνων μουσικών της Κωνσταντινούπολης εκείνης της εποχής και στο οποίο περιλαμβάνεται πλήρες σχεδόν το ρεπερτόριο του Καμαράδου, είναι πλέον προσβάσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο φιλόμουσο μελετητή.

Ο Καμαράδος πέθανε στο Μέγα Ρεύμα της Κωνσταντινούπολης στις 22 Ιουνίου του 1922 και κηδεύθηκε στην εκκλησία των Ταξιαρχών. Και σύμφωνα με τον επικείμενο λόγο που εξεφώνησε τότε ο Γεώργιος Παπαδόπουλος- «εθρήνησεν ο μουσικός κόσμος και η κοινωνία τον εγκύψαντα ενθουσιωδώς περί την μελέτην της μουσικής θεωρίας και καρτερώς υπερμαχήσαντα υπέρ αυτής, τον συνεισενεγκόντα άφθονον έλαιον εις την μουσικήν λυχνίαν, τον μεταλαμπαδεύσαντα τα μουσικά αυτού φώτα εις πάντα, όστις εζήτη την επιστημονικήν του συνδρομήν». Α.ΧΑΛ.

Βιβλιογραφία:

Καμαράδος, Γεώργιος Δ., Βυζάντιος, *Βιογραφία Νηλέως Καμαράδου Μουσικοδιδασκάλου*, (Αθήνα) 1976.

Καμαριώτης, Ματθαίος. Διαρρηπής λόγιος του 15^{ου} αι. Ήταν γιος κληρικού από τη Θεσσαλονίκη. Είναι ασαφής ο τόπος και η ημερομηνία γέννησής του, γενικά όμως σήμερα γίνεται αποδεκτό ότι γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Οι σύγχρονοι του συχνά τον αναφέρουν ως Βυζάντιο εκ Θεσσαλονίκης ορμώμενο, πράγμα που δεν μας επιτρέπει να είμαστε σίγουροι ως προς τον τόπο. Επίσης παλαιότεροι ερευνητές, ενδεχομένως εκ παρανοήσεως, τον αναφέρουν ως δάσκαλο του Γενναδίου Β' Σχολαρίου και τοποθετούν τη γέννησή του στα τέλη του 14^{ου} αι. (Γ. Ζαβίρας, *Νέα Ελλάς*, Αθήνα 1872, σ. 71-72· Κ.Ν. Σάθας, *Νεοελληνική Φιλολογία*, Αθήνα 1868, σ. 60)· συμβαίνει όμως το αντίθετο, ο Σχολάριος υπήρξε δάσκαλος του Καμαριώτη, στον οποίο και αφιερώνει και υπόμνημά του στο *Περί του*

είναι και τής ούσιας του Ακινάτη (βλ. L. Petit - X. Sideridis - M. Jugie, *Γενναδίου του Σχολαρίου άπαντα τα ευρισκόμενα*, Παρίσι 1933, τ. 6, σ. 178), οπότε και η γέννησή του πρέπει να τοποθετηθεί γύρω στα 1410. Φαίνεται ότι άρχισε τη διδακτική του δράση στην Πόλη ήδη πριν από την άλωση, της οποίας υπήρξε μάρτυρας και στην οποία έχασε τον πατέρα και τον αδερφό του. Ο ίδιος επέζησε και έγινε ένας από τους κυριότερους συνεργάτες του Σχολαρίου στην προσπάθειά του για την ανόρθωση του Γένους. Το 1454 αναλαμβάνει πρώτος Σχολάρχης της αναδιοργανωμένης Πατριαρχικής Ακαδημίας, παίρνοντας τον τίτλο του Μεγάλου Ρήτορα, και αναπτύσσει πολύπλευρη διδακτική και συγγραφική δράση. Από το συγγραφικό του έργο φαίνεται ότι δίδαξε κυρίως φιλοσοφία και ρητορική, ενώ δεν διακρίθηκε αναλόγως στη θεολογία. Ο θάνατός του τοποθετείται περί το 1490. Το γνωστότερο έργο του Καμαριώτη είναι οι *Λόγοι δύο προς Πλήθωνα περί είμαρμένης*, όπου με οξύτητα επιχειρεί να ανασκευάσει το *Περί Νόμων* έργο του Πλήθωνα Γεμιστού, επικεντρώνοντας στο κεφάλαιο περί είμαρμένης [έκδ. H. Reinarus, *Matthaei Camariotae, Orationes duo in Plethonem de fato*, Lugduni Batavorum (=Leiden): C. Wishoff 1721· Ch. Astruch, "La fin inédit du "Contra Plethonem" du Matthieu Camariotès", *Scriptorium* 9 (1955) 246-262]. Στο πλαίσιο της πολεμικής του κατά του Πλήθωνα πρέπει να ενταχθεί και η *Ρητορική έπιτομή εκ των του Έρμολόγου* και η έπιτομή στα *Προγυμνάσματα* του Αφθονίου (Ch. Walz, *Rhetores Graeci*, Stuttgart 1834, τ. 6, 601-644), έργα που γράφθηκαν σε άπληρη χειριδίδη στη ρητορική, αποδομένου στον Πλήθωνα και γι' αυτό χαρακτηρίζονται από ξηρότητα και έλλειψη πρωτοτυπίας. Επίσης αρκετά γνωστή είναι η σε λόγο ύφος μονωδία του για την άλωση της Κωνσταντινούπολης (PG 160:1059-1070). Ανέκδοτο παραμένει το υπόμνημά του στις επιστολές του Συνεσίου. Επίσης, δείγμα των ενδιαφερόντων του, έχει γράψει δύο κείμενα περί αστρονομίας, σχόλια στο *Περί Αστρολάβου* του Γρηγορά και ένα δοκίμιο για την έκλειψη του πλίου. Από το θεολογικό του έργο σημαντικότερα θεωρούνται τα κείμενα εκκλησιαστικής ρητορικής, όπως το εγκώμιο στους Τρεις Ιεράρχες [έκδ. Κ. Δυοβουνιώτης,